

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

שמים פתוחים

זה היה נראה אבוד. הוא עמד סמוך למגדל כשהוא בוחה בייאוש בקירות האבן החלקים. הקירות שהתנשאו לגובה עצום גרמו לו פחד גבהים למרות שעמד על הקרקע היציבה. איך בדיוק הוא אמור להגיע לראש המגדל שבנוי כיציקה אחת, כשאין אפילו דרך להיאחז בזיזים שבין אבני המגדל! דבר אחד היה ברור לו: המלך ציווה עליו להגיע לראש המגדל ואת זה הוא יהיה חייב לבצע.

אחרי הרהורים רבים הלב שלו נמס. אין מציאות בעולם שהוא יצליח לטפס למעלה. מצד שני, אין מציאות בעולם שציווי המלך לא יקוים. הוא קרס על הרצפה והתלעלע בבכי חסר אונים...

"אפשר לעזור?" הקול שהקפיץ אותו כל כך, עמד בניגוד לעיניים החכמות והטובות שהביעו אהדה.

אין לו מה להפסיד. הוא יספר. "המלך ציווה עלי להגיע לראש המגדל. בדקתי כבר כמה ימים באינספור צורות, והבקשה הזו לא ניתנת ליישום. חיי אינם שווים פרוטה שחוקה", חזר לייבב בקול.

"האם המלך קצב לך זמן או הורה לך באיזו דרך עליך להגיע לראש המגדל?" התעניין הפיקח, "האם הוא אסר עליך לטפס בדרך כלשהי?"

"לא", חנקו הדמעות את מיתרי קולו של האזרח האבוד. "הוא רק הורה לטפס."

"אז מה אתה בוכה, פתי שכמוך", סנט בו הפיקח בחיבה. "לך תאסוף חומרי גלם, תבנה גרם מדרגות ולוייני מחץ"

"אפשר אולי לקבל קוביות קרח?" ביקש האורח בעדינות.

- "לא".

למראה פניו של האורח המתכווצות במבוכה, הבין המארח שהתגובה הייתה חריפה, והסביר: "זקן השבט - היחיד שידע את המתכון להכנת קוביות קרח - שכח ללמד אותנו אותו לפני שהוא מת..."

...

"כי המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום", אומרת התורה בפרשתנו, "לא נפלות היא ממך ולא רחוקה היא".

התורה מפרטת כמה "לא רחוקה היא": "לא בשמים היא לאמור מי יעלה לנו השמימה וייקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה". ואם תאמר שאמנם בשמים היא לא, אבל היא בצד השני של הגלובוס, מתקדמת התורה שלב: "ולא מעבר לים היא לאמור מי יעבור לנו אל עבר הים וייקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה".

מפרש רש"י: "לא בשמים - שאילו הייתה בשמים, היית צריך לעלות אחריה וללומדה".

ריבוננו של עולם, התורה רוצה להראות לך כמה המצווה קרובה וכמה היא בהישג יד, כמה "לא רחוקה היא", כיצד למד רש"י לא פחות ולא יותר: "אילו הייתה בשמים - היית צריך לעלות אחריה?"

ונניח שהמצווה הזו הייתה בשמים: למישהו יש מושג איך מגיעים לשם!...

לטפס במגדל נטול פתחים

אם זה קרוב, למה לעלות לשמים???

למגדל, תעבוד כמה שנים ברצף ובסופן תהיה לך דרך בטוחה ונוחה להגיע לראש המגדל".

למראה פניו המשתאות של האזרח, לחש לו הפיקח בסוד את הנוסחה: "המלך לא הכריח אותך לטפס על הקירות. הוא נתן לך רשות להיות יצירתי. אז למה אתה מחכה?"

בספר 'מנחה בלולה' לגאון רבי אברהם מנחם רפפורט, ביאר באופן נפלא את כוונתו של רש"י: יוצר האדם - שנתן בקרבו את היצר הרע - יודע מה יהיו התירוצים השכיחים ביותר להתרחק ממצוות התשובה ומלימוד התורה. לפיכך הוא הקדים להם תשובה ברורה והראה שאפילו לו הייתה המצווה הזאת 'בשמים' או 'מעבר לים' - היה ביכולתנו לקיים אותה.

וזו הקדמת התורה בפנייה אישית לכל אחד: "לא נפלאה היא ממך" - אל תגיד "אני נולדתי אחרת. אני לא בנוי לזה. בטבע שלי - אני לא מסוגל".

זה פשוט לא נכון עובדתית. "ולא רחוקה היא".

...

כִּי אֲשָׂא אֶל שָׁמַיִם יָדַי

אז איך בעצם עושים את זה?

נכון, יש אניות שנוסעות מעבר אחד של האוקיינוס לעבר השני. יש אפילו חלליות שהיו 'שם' וחזרו. הטכנולוגיה הזו מוכיחה שלו היינו נדרשים לעבור את הים או לעלות לשמים, דברים שנדמים לנו מחוץ ליכולת אנוש - כשרוצים ועובדים קשה - מצליחים!

אבל כלי העבודה הם לא מספנות ענק ולא בסיסי נאס"א לשיגור חלליות. אנחנו אפילו לא צריכים להיות יצירתיים ולהביא חומרים מהבית. כל מה שצריך זה "בפיך ובלבבך", רק להתחיל עם הפה - ללמוד תורה, להתפלל אל השם שיעזור לך להצליח לשוב בתשובה, ולב אחד ממוקד, שיודע מה הוא רוצה.

שמבקש לעבוד את השם.

'מתכון' פשוט: מתחילים טכנית עם הפה. בהמשך בוזקים קצת לב. זה כל הסיפור.

פתאום נגלה שאפילו השמים הם לא גבול!

"לא אוכל עוד לצאת ולבוא" (לא, ב)

"לצאת ולבוא בדברי תורה, מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה" (רש"י).

יש להבין: הלא אמרו חז"ל (קנינים פ"ג מ"ו) לגבי זקני תלמידי חכמים "כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת עליהן", אם כן, מפני מה אפוא נסתתמו ממש מסורות ומעיינות החכמה?

מבאר בספר 'כרם הצבי' על פי דברי רש"י בפרשת פנחס: "ונתת מהודך עליו - מהודך, ולא כל הודך. נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה".

וביאור הדברים כך הוא: כיון שהגיע משה ליום הסתלקותו, וזקני תלמידי חכמים "כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת עליהן" - התגברו בו כל כך מעיינות החכמה, עד שלא יכול היה למסור אותם לבני הדור. לכך הוצרך לתת ליהושע ללמדם.

אילו היה משה נותן על יהושע את כל הודו, אף יהושע לא היה יכול ביום פטירת משה ללמד את בני ישראל. אך מכיון שהעניק לו רק "מהודך ולא כל הודך", הרי שעתה יובן המשך הפסוק בפרשת פנחס באופן נפלא: "למען ישמעו כל עדת בני ישראל"...

"ושב ה' אלוקיך את שבותך" (ל, ג)

לפני כמאה ושמונים שנה החליט הברון הירש להחיש את הגאולה בצורה מקורית. כסף לא היה חסר לו וגם לא קשרים. הוא פנה אל הסולטן העות'מאני ששלט בארץ ישראל וביקש לקנות ממנו את מקום המקדש, על מנת לבנות את בית המקדש השלישי.

הידיעה נפוצה בעולם היהודי והחלה לעבור בין בתי גדולי ישראל. שאלות הלכתיות רבות היו כרוכות בה. ראשית, האם נכון לבנות את בית המקדש בידי אדם. ובכלל, מה מותר ומה אסור כשכולנו טמאי מתים, והאם יודעים אנו היטב את דיני העבודה לבנות את הבית כיאות.

השאלה הגיעה גם אל הרה"ק רבי חיים מצאנז כדי לשמוע את חוות דעתו. כששמע הרה"ק מצאנז את סברות המתירים והאוסרים, נענה: "מעיקר הדין מותר לנו לבנות את בית הבחירה. יש בידינו הלכות פסוקות ברמב"ם וביד חכמי התורה ניתן הכוח לפסוק כדת של תורה. טומאת מתים? טומאה הותרה בציבור.

"אולם אני שואל אתכם", התפלא ה'דברי חיים' על עצם הרעיון, "וכי אלף ושמונה מאות שנה התייסרנו בגלות כדי שהברון הירש יגאל אותנו?!..."

{ במחשבה שנייה }

עוֹד רַבּוֹת פְּשָׁנִים

לישראל "היום מלאו ימי ושנותיי" - הימים היו ימי, לא של אחרים. השנים היו שנותיי.

...

ושב נתהה: מה התועלת עבורנו בכך שמשה רבנו חי מאה ועשרים שנה מלאות מיום אל יום. כיצד אנו יכולים להפיק תועלת ולימוד מידיעה זו, חשובה ככל שתהיה.

פרשה זו, שנקראת מדי שנה בסביבות הימים הנוראים, מעניקה לנו מיד עם פתיחתה תזכורת חשובה: כולנו רוצים להיכתב ולהיחתם לשנות חיים טובות וארוכות, מבורכות ומתוקות. אולם לב יודע מרת נפשו, וכל אחד מגיע עם חבילות שצבר במשך שנה שלמה.

מגלים לנו חז"ל בדרך רמז את הנוסחה שאיתה נוכל לזכות בדין. מעין צוואה של משה רבנו עבורנו בשעותיו האחרונות: אני אמנם לא נזקקתי לקבל שנים מאחרים, אומר משה לישראל, אך בעומדכם לפני כס המשפט אשר שם הצדק, יש לכם פתח נכבד לזכות בדין.

פתח זה למדנו בגמרא (ראש השנה יז.) "כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו".

לבד מהעברת הפשעים והכתיבה לשנה טובה ומבורכת, זוכה מי שמעביר על מידותיו לשנים נוספות אותן יוכל לנצל למילוי תפקידו בעולם הזה.

כתיבה וחתימה טובה!

באותו רגע הורע מזלה והשליח שלי שטעה - לקח את נשמתה...

הגמרא מוסיפה שם לבאר כיצד נעשה הצדק האלוקי עם אותן נשמות, שכן הכל לפי חשבון מדוקדק היטב.

אולם בסיומו של דו שיח בין האמורא למלאך המוות, התעניין רב ביבי: "מה עושים עם השנים של אותם שמתו קודם זמנם?"

ענה לו המלאך: "אם יש תלמיד חכם שמעביר על מידותיו - אני מוסיף לו שנים אלו" - - -

**זמן תחיית המתים
עוד לא הגיע, ועל
טעויות משלמים.
אמר לו המלאך
שישאיר את נשמתה
אצלו**

בספר ליקוטי רצב"א פירש את דברי משה רבנו לפי המעשה עם רב ביבי בר אביי, בדרך דרש: "היום מלאו ימי ושנותיי", אף על פי שמשה היה הענו מכל האדם אשר על פני האדמה, ובוודאי שאם יש תלמיד חכם המעביר על מידותיו - הוא הוא הראוי לתואר, וממילא הוא זה שאמור לקבל שנים נוספות של אלו שהתקיים בהם "ויש נספה בלא משפט", עם כל זה הדגיש משה

"בן מאה ועשרים שנה אנכי היום" (לא, ב)

"היום מלאו ימי ושנותיי" (רש"י).

יש להבין מה התועלת עבורנו בידיעה שנכתבה בתורה שמשה רבנו חי מאה ועשרים שנה מיום ליום.

...

חבר מעניין מצא לו האמורא הקדוש רב ביבי בר אביי: מלאך המוות. איתו היה רגיל לשוחח.

באחת הפעמים שנפגשו, מספרת הגמרא (חגיגה ד: ה.), היה רב ביבי עד לשיחה בין מלאך המוות לשלוחו. השליח נצטוו להביא אישה בשם מרים. אלא שאחרי זמן מה חזר ובידו נשמתה של מרים, אך לא זו שנצטוו להביא...

מלאך המוות גער בעובד שהתרשל והבהיר לו את טעותו.

אמר השליח, אם כן - אחזיר אותה בחזרה.

אלא שזמן תחיית המתים עוד לא הגיע, ועל טעויות משלמים. אמר לו המלאך שישאיר את נשמתה אצלו.

התערב רב ביבי במחזה ושאל את מלאך המוות כיצד ייתכן הדבר שמותר לו לקחת אנשים לפני זמנם.

ביאר המלאך לרב ביבי על פי דברי הפסוק "ויש נספה בלא משפט", אדם שלא נזהר היטב על עצמו והכניס את עצמו למקום סכנה, יכול להביא את עצמו לאיבוד חיו במקרים מסוימים. כמו במקרה שלפנינו, אותה אישה לא נזהרה בעת שניקתה את התנור הלוהט וגחל שפגע בגופה גרם לה לכווייה קשה.

חֲשׁוּבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ם התורה

לומר שישראל הביאו את טפס כדי שיהיו במקום ב' רבבות וב' אלפים מישראל ועל ידי כך יזכו להשראת השכינה.

לכך דקדקו חז"ל: אם האנשים באים ללמוד, הרי יש השראת השכינה בשל הלימוד עצמו, ושוב קמה השאלה "והטף - למה באו?" ועל כך משיבים חז"ל: "לתת שכר למביאייהם"...

סוד: "ולא איתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת... כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום" (כט, יג-יד)

וצריך להבין מפני מה הוצרך הכתוב להדגיש שהברית הזו אינה רק לדור המדבר אלא אף לדורות הבאים. הלא ברור שאין שום ערך לכרות ברית לדורות עולם עם עם שלם, אם בעוד כמה דורות לא יהיו בניו מחויבים לברית ולא יקיימו אותה.

בספר 'מאיר לארץ' ביאר את דברי הפסוק על פי דברי האר"י הקדוש ב'ספר הגלגולים', שם מבאר האר"י הקדוש שיש נשמות שנבראו מששת ימי בראשית, אך נגזר עליהן שלא ירדו לעולם בששת אלפי השנים, אלא רק באלף השביעי.

לפי האמור מבאר ה'מאיר לארץ' את דברי הפסוק "כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום": אלו דור המדבר וכל הנשמות העתידות לצאת מהם בששת אלפי השנים, אולם גם עם אלו שיגיעו רק באלף השביעי, שהם בבחינת "את אשר איננו פה עמנו היום", בימי העולם הזה, גם איתם נכרתה הברית.

שדיבר באוזניהם את הדברים "עד תומם", שבדיבורים אלו נעשו ישראל תמימים ושלמים, ללא שיענשו בפועל. ודבר זה - שירה הוא!

רמז: "והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה" (ל, א)

אם תבוא הברכה על ישראל מובן מאוד מפני מה פותח הפסוק במילה "והיה", שהרי לימדונו חז"ל "אין 'והיה' אלא לשון שמחה". אולם מה מקום יש לשמחה זו כאשר תבוא חלילה הקללה?

מבאר ה'אור החיים' הקדוש רמז הכתוב: צריך אתה להיות בשמחה - בבחינת 'והיה' - כאשר "יבואו עליך כל הדברים האלה", גם כאשר תגיע הברכה וגם כאשר חלילה להפך. שכן לימדונו חז"ל: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה"...

דרש: "הקהל את העם האנשים הנשים והטף" (לא, יב)

"האנשים - ללמוד. והנשים - לשמוע. והטף - למה באו, לתת שכר למביאייהם" (רש"י).

לכאורה, יש להבין מפני מה טרחו חז"ל לבאר שהאנשים באו ללמוד והנשים באו לשמוע. הרי ברור הדבר שאם התאספו כולם לשמוע קריאת הקהל - מי שיש בו דעת הגיע כדי ללמוד או לשמוע.

מבאר בספר 'אמרות השם' בדרך דרש: אמרו חז"ל (יבמות סד). "אין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל", והיה מקום

הכניסה לפרדס: "והתברך בלבבו לאמור שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך" (כט, יח)

יהודי שלא הקפיד על שמירת המצוות אף כלפי חוץ, נשאל על ידי הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר מפני מה אין הוא מקיים את חובתו כיהודי.

נענה הלה בהתחכמות: "רחמנא ליבא בעי". אין צורך לשיטתו לקיים את המצוות בפועל, מספיק להיות יהודי בלב.

"אף כשתבוא לעולם האמת", חרץ לעומתו הרבי, "יפסקו עבורך בשמים שמי שהיה יהודי רק בלבבו ולא במעשיו, יקבל את שכרו במחשבה בלבד ולא למעשה"...

פשט: "וידבר משה... את דברי השירה הזאת עד תומם" (לא, ל)

כל רואה יתמה על כך: דברים חריפים אלה שישראל ימרו את פי ה' וימצאו אותם צרות רבות - האם אפשר לקרוא להם שירה? זאת ועוד, מה פשר המילים "עד תומם", וכי מדוע שידבר משה רק חלק מהדברים הללו באוזניהם.

בספר 'קב ונקי' ביאר על פי דברי האלשיך הקדוש בביאור הפסוק "ויינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו": הקב"ה התנחם על הרעות שחשב להעניש את ישראל, לא באמצעות העונש עצמו, כי אם על ידי הדיבור - "אשר דיבר לעשות לעמו", ובכך נמתק מהם העונש.

גם משה המתיק מישראל את הצורך לקבל את העונש בפועל, על ידי